

Ορισμένα Κριτήρια για το Πολυεθνικό ζήτημα

Εισαγωγικά

Αν ο πρώτος κύκλος των ταξικών αγώνων που άνοιξε με τη δομική καπιταλιστική κρίση του 2008 και μετά, θεωρούμε συμβατικά ότι έκλεισε, τότε ένα από τα βασικά συμπεράσματα αποτίμησης είναι η οικονομική, πολιτική και ιδεολογική ήττα της αντικαπιταλιστικής γραμμής, και η άνοδος διαφόρων ειδών εθνο-λαϊκισμών ως μορφών ενσωμάτωσης των κοινωνικών δυναμικών, απέναντι στην παγκοσμιοποίηση του κεφαλαίου. Η **μετάθεση του εχθρού από το εσωτερικό της χώρας (ο ταξικός εχθρός, σε συνεργασία με τους διεθνείς καπιταλιστικούς θεσμούς) στο εξωτερικό (οι Ξένοι Δανειστές-Τοκογλύφοι απέναντι στον ελληνικό καπιταλισμό)**, ήταν ένας βασικός πολιτικός αλλά και ψυχολογικός μηχανισμός άφησης των αμαρτιών των ντόπιων αφεντικών, προβολής του ταξικού μίσους μακριά από τη χώρα στο “4ο Ράιχ”, τα “διευθυντήρια των Βρυξελλών” κ.ο.κ., καθώς και ένας μηχανισμός νομιμοποίησης της αντίληψης ότι τη κρίση πρέπει να πληρώσουν οι ντόπιοι από κάτω και όχι οι έλληνες επιχειρηματίες οι οποίοι, όπως προπαγανδίζεται, πρέπει να έχουν καλύτερη ανάπτυξη για να υπάρξει κοινωνική πρόοδος, να ανοίξουν δουλειές, να μοιραστεί η πίτα κ.ο.κ.

Το ΣΥΡΙΖΑΝΕΛ ήταν ένα **μεταμοντέρνο** εθνολαϊκιστικό ρεύμα δηλαδή συμβολικό και ρητορικό, χωρίς την υλική (αγροτοβιομηχανική) βάση των εθνικοαπελευθερωτικών αγώνων του προηγούμενου αιώνα, για αυτό και το ονομάζουμε *λαϊκιστικό* και όχι *λαϊκό*. Καθώς στις πλατείες, στην ΕΡΤ, στην Κερατέα, στις Σκουριές και αλλού, η *Πρωτοβουλία Πρωτοβάθμιων Σωματείων*, και άλλες αγωνιστικές και μετωπικές προσπάθειές μας, δεν μπόρεσαν να εξειδικεύσουν τί σημαίνει στο σήμερα “όργανα εργατικής-λαϊκής πολιτικής”, δεν χτίστηκε ο “οργανωμένος λαός”. Ήταν επομένως λογικό, για την ακρίβεια **αναπόφευκτο αποτέλεσμα** της απουσίας οργάνωσης και έκφρασης της τάσης χειραφέτησης, να κερδίσει έδαφος αυτό το σύγχρονο ιδιόμορφο ρεύμα *σοσιαλσοβινισμού* (όρος που εισάγει ο Λένιν στη *Χρεωκοπία της Β’ Διεθνούς*), *αντιμνημονιακό, πατριωτικό και αντινεοφιλελεύθερο*. Αν τα βασικά ρεύματα του βιομηχανοκεντρικού καπιταλισμού ήταν ο *φιλελευθερισμός, ο συντηρητισμός και η σοσιαλδημοκρατία*, είδαμε λοιπόν απέναντι στον “νεοφιλελευθερισμό” να στήνεται ένα αντιπολιτευτικό μέτωπο ως συνεργασία ενός *πατριωτικού νεοσυντηρητισμού και μιας νέας κοσμοπολίτικης σοσιαλδημοκρατίας*, που πραγματώθηκε ως πολιτική ήττα και έκφραση των τάσεων υποταγής, χοντρικά, της συνάντησης *αμεσοδημοκρατικές Πλατείες-παραδοσιακό εργατικό Κίνημα-σκόρπιες τοπικές αντιστάσεις*. Αυτό το μείγμα ήταν αντιφατικό, και ήταν επίσης αναπόφευκτο αποτέλεσμα της κάμψης της ταξικής πάλης από το 2012 και μετά, ότι θα οδηγήσει σε αστική κυβέρνηση και Μνημόνιο.

Στον ορίζοντα των επόμενων χρόνων της καπιταλιστικής κρίσης που δεν λέει να κοπάσει, αν δεν εμφανιστεί το ΛΑΕΠΑΜ ως φάρσα (με το οποίο, στη δυναμική των πραγμάτων, παραλίγο, αμφίπλευρα, να συνεργαστούμε πολιτικά), αντί για το ΣΥΡΙΖΑΝΕΛ ως τραγωδία (που με τη σειρά του ήταν η φαρσοκωμωδία ενός “Νέου ΕΑΜ”, στο Δήμο του Χαλανδρίου

και αλλού), αν δεν γενικευτεί το συγκυβερνητικό μοντέλο νεοφιλελεύθερων τεχνοκρατών-φασιστών της Ουκρανίας, **σίγουρα βρίσκεται στην ημερήσια διάταξη η ένταση της διαπάλης ανάμεσα στην παγκοσμιοποίηση του κεφαλαίου και την εθνοκρατική του συγκρότηση (με τη διαμεσολάβηση και των δύο από τις καπιταλιστικές περιφερειακές ολοκληρώσεις)**, με την εθνοκρατική συγκρότηση να εκφράζεται ως (δεξιός) ευρωσκεπτικισμός, που κερδίζει όλο και περισσότερο έδαφος.

Η αντίληψη που νομίζει ότι εμείς, έτσι απλά, θα παλέψουμε ιδεολογικά για μια αριστερή ερμηνεία των ΟΧΙ και του ευρωσκεπτικισμού, είναι ιδεαλιστική και βολονταριστική, γιατί παραβλέπει τις υλικές συνθήκες που, για κάποιον μυστηριώδη λόγο, οδηγούν στην ηγεμονία του ευρωσκεπτικισμού από τον εθνικισμό **παντού**. Δεν αρκεί άρα η απλή αφηρημένη επίκληση του εργατικού κινήματος που θα ερμηνεύσει το εθνικό ως “έθνος των εργαζομένων”. Όλα αυτά είναι ευχολόγια και συνθήματα που αδυνατούν να τοποθετήσουν τα πολιτικά μας αιτήματα συγκεκριμένα στο σύγχρονο στάδιο του καπιταλισμού, με τους σημερινούς δομικούς όρους ύπαρξης της σχέσης κεφάλαιο-εργασία όσο και τους συσχετισμούς δύναμης. Με άλλα λόγια, η κουβέντα που κάνουμε για το εθνικό, μέχρι τώρα, είναι εντελώς αφηρημένη, αναποτελεσματική, ανώφελη, μπλεγμένη σε συναισθηματικούς φετιχιστικούς οραματισμούς, ρητορικού τύπου, ένδοξων εθνικοαπελευθερωτικών κινημάτων του προηγούμενου και του προ-προηγούμενου σταδίου του καπιταλισμού, σε συνθήκες ελληνικού καπιταλισμού το 2016.

Η αντιιμπεριαλιστική μας φρασεολογία δεν μπορεί να μας απαλλάξει από την πολιτική υποχρέωση, να ξεκαθαρίσουμε την ποιοτική τομή ανάμεσα στο ιμπεριαλιστικό (κρατικο)μονοπωλιακό στάδιο του καπιταλισμού και τον ολοκληρωτικό καπιταλισμό (που διατηρεί τον ιμπεριαλιστικό επεκτατισμό), ως προς το (πολυ)εθνικό ζήτημα. Η βασική γενική θέση που θα υποστηρίζουμε, είναι ουσιαστικά πως **η τάση χειραφέτησης του εθνικού προτάγματος είναι αντιστρόφως ανάλογη με την ανάπτυξη και ωρίμανση του καπιταλισμού**, ενώ, αντίθετα, **ο βαθμός αναγκαιότητας του πολυεθνικού και διεθνιστικού προτάγματος των αγώνων χειραφέτησης είναι ευθέως ανάλογος με την καπιταλιστική ανάπτυξη**.

1. Το πολυεθνικό ζήτημα είναι κοινωνικοιστορικό ζήτημα

1. Ο «εθνικός-πατριωτικός» και ο «εθνο-μηδενιστικός» λόγος ως πολιτικές κατευθύνσεις, είναι **ιδεολογικές αφαιρέσεις** αν δεν λαμβάνουν υπόψη **οι ιστορικές και κοινωνικοοικονομικές συνθήκες**. Από τη σκοπιά του διαφορετικού ιστορικού χρόνου στον ίδιο κοινωνικό χώρο, ο εθνικολαϊκός Λόγος του ΕΑΜ και ο εθνικολαϊκιστικός Λόγος που αρθρώνεται σήμερα, δεν έχουν την ίδια σχέση με την κοινωνική χειραφέτηση, λόγω της διαφορετικότητας των υλικών ιστορικών συνθηκών. Από τη σκοπιά του ίδιου ιστορικού χρόνου, σήμερα, αλλά σε διαφορετικό κοινωνικό χώρο, ο πατριωτισμός του Αμερικανού πολίτη, του Γερμανού, του Έλληνα και του Κούρδου δεν έχουν την ίδια σχέση με την τάση υποταγής και τάση χειραφέτησης, λόγω, επίσης, της διαφορετικότητας των κοινωνικο-ιστορικών συνθηκών. **Δεν υπάρχει πατριωτικό αίσθημα ανεξάρτητο από συγκεκριμένες κοινωνικοοικονομικές συνθήκες**.

2. Η περιοδολόγηση της κεφαλαιοκρατίας, Έθνος, δομή, συγκυρία

Ανάμεσα στη σημασία του “Έθνους” και την συγκεκριμένη συγκυρία, υπάρχουν διάφορα επίπεδα αφαίρεσης, που καθορίζουν την αντικειμενική διάσταση της ερμηνείας του. **Η περιοδολόγηση της κεφαλαιοκρατίας σημαίνει και μια περιοδολόγηση των κυρίαρχων ιστορικών ερμηνειών του Έθνους** σε σχέση με το κεφαλαιοκρατικό σύστημα, άρα και μια περιοδολόγηση του *εθνικού ζητήματος* σε σχέση με την *τάση χειραφέτησης* και την *τάση υποταγής*.

Τα κριτήρια που έχουμε για την ανάλυση του “εθνικού ζητήματος” είναι: α) **στάδιο της κεφαλαιοκρατίας** β) **θέση και δομή του εκάστοτε κοινωνικού σχηματισμού** σε σχέση με το κεφαλαιοκρατικό σύστημα, με βάση το νόμο της ανισόμετρης ανάπτυξης γ) **εποχή και (πολιτική) συγκυρία**.

3. Κεφαλαιοκρατικά στάδια και θέση του κοινωνικού σχηματισμού

Πρώτο στάδιο (από τον προβιομηχανικό στον βιομηχανικό καπιταλισμό, φιλελεύθερος καπιταλισμός και 1η βιομηχανική επανάσταση): Κυριαρχεί το πέρασμα, από την καταπιεσμένη εθνотική ομάδα απέναντι σε ένα αγροτικό απολυταρχικό κράτος ή την ιμπεριαλιστική αποικιοκρατία, στη δημιουργία εθνών-κρατών και τη διαδικασία εκβιομηχάνισης. **Ιστορικά υπερисχύει η τάση χειραφέτησης του «εθνικού» έναντι της τάσης υποταγής**. Ένας λαϊκός εθνικισμός συγκρούεται με απολυταρχικές δομές με ηγέτιδα την προοδευτική ιστορικά αστική τάξη και ατμομηχανή τις λαϊκές μάζες. Περνάμε από τη νομαδική εθνотική ομάδα ενάντια στην απολυταρχία, στην ίδρυση έθνους-κράτους και την εκβιομηχάνιση. Ωστόσο, όπως φάνηκε στις μεγάλες αστικές επαναστάσεις, με κορυφαίο παράδειγμα τη Γαλλική Επανάσταση, **κάθε εδραίωση της αστικής εξουσίας μέσα σε όλη αυτή τη διαδικασία περάσματος, σήμαινε την υποταγή της εργατικής τάξης και των συμφερόντων της στα αστικά συμφέροντα που προβάλλονταν ως εθνικά**, όπως και τον ανταγωνισμό μεταξύ των εθνотικών μειονοτήτων των εκμεταλλευόμενων που τους διαιρεί πέρα από τα κοινά τους συμφέροντα.

Ο Benedict Anderson διακρίνει εδώ, με κύριο άξονα τον ευρωπαϊκό χώρο, το πρώτο *κύμα εθνικισμού* στο «μοντέλο», των *«λαϊκών εθνικισμών»* **ενάντια σε απολυταρχίες**, από το **δεύτερο μισό 18^{ου} αιώνα μέχρι πρώτο μισό 19^{ου}**. Για τον Eric Hobsbawm, η αντίστοιχη περίοδος είναι από το 1789 μέχρι το 1848.

Ονομάζουμε τη φάση αυτή μοντέλο Α του “εθνικού ζητήματος”, στο πρώτο στάδιο εδραίωσης της κεφαλαιοκρατίας.

Δεύτερο στάδιο (κρατικομονοπωλιακός βιομηχανικός καπιταλισμός, 2^η βιομηχανική επανάσταση). Με την μορφή του έθνους-κράτους, εδραιώνεται η αστική τάξη και προχωρά η εκβιομηχάνιση. Μεγαλώνει η *τάση υποταγής* εντός του εθνικού (αυτό)προσδιορισμού, **αμέσως μόλις η αστική τάξη εδραιώνεται στην πολιτική εξουσία** και, στο όνομα της εθνικής-κρατικής ενότητας, επιτίθεται σε προλετάριους και εθνικές μειονότητες, ταυτίζοντας μέσω ιδεολογικών μηχανισμών και ελεγχόμενων πολιτισμικών πρακτικών το έθνος με το

κράτος. Τη πρώτη περίοδο βιομηχανικής ανάπτυξης και εξάλειψης των φεουδαρχικών-απολυταρχικών κατάλοιπων, η τάση χειραφέτησης απέναντι στον παλιό δεσποτισμό συνυπάρχει με την τάση υποταγής στον νέο δεσποτισμό, και **όσο προχωρά η διαδικασία εκβιομηχάνισης και αστικοποίησης τόσο πιο αντιδραστικό γίνεται το «έθνος»**. Η **τάση χειραφέτησης** του Έθνους στο Έθνος-Κράτος, **αφορά μόνο τους ομοεθνείς** των οποίων αυξάνεται ποιοτικά και ποσοτικά το βιοτικό επίπεδο κατά την εκβιομηχάνιση, **σε σχέση με τις καταπιεζόμενες από το έθνος-κράτος μειονότητες**, αφού το Έθνος-Κράτος συνεπάγεται πάντα την υποταγή εθνοτικών μειονοτήτων. Η **τάση υποταγής του “εθνικού οράματος” την αστική τάξη, οξύνεται καθαρά την περίοδο της κρίσης** του βιομηχανικού μονοπωλιακού καπιταλισμού (περίοδος του «ιμπεριαλισμού»), ειδικά στον ανεπτυγμένους καπιταλιστικούς σχηματισμούς. Αντίθετα, στις αποικιοκρατούμενες περιοχές στο στάδιο του βιομηχανικού-ιμπεριαλιστικού καπιταλισμού, καθώς και σε εκείνες στις οποίες επιβιώνει το παλαιό απολυταρχικό καθεστώς, **ο εθνικός προσδιορισμός τείνει να έχει το χειραφετητικό πρόσημο που είδαμε στο πρώτο στάδιο**, ως αγώνας ενάντια στην αποικιοκρατία και τον απολυταρχισμό για εθνική αυτοδιάθεση και ανεξαρτησία. Ωστόσο, όταν λέμε ότι *«τείνει να έχει»*, εννοούμε ότι αυτό το δυνητικά χειραφετητικό πρόσημο (όταν συνδεόταν με εργατικούς και κοινωνικούς αγώνες) **σε συνθήκες ιμπεριαλισμού όπου η αστική τάξη έχει γίνει ιστορικά και στρατηγικά αντιδραστική, γρήγορα μετατρέπεται στο αντίθετό του, σε αντιδραστικό πρόσημο σε σχέση με την κοινωνική χειραφέτηση και την πάλη των αγροτών και της εργατικής τάξης**.

Τα παραπάνω μπορούμε να τα δούμε με ανάγλυφο τρόπο αν συγκρίνουμε την αντικειμενική νοηματοδότηση του «Έθνους» στη Γερμανία της κλασικής ιμπεριαλιστικής εποχής, και στη Ρωσία της εποχής, λίγο πριν το ξέσπασμα των πρώιμων σοσιαλιστικών επαναστάσεων, αλλά και στη Κινεζική και Κουβανική Επανάσταση αργότερα. Το πιο χαρακτηριστικό παράδειγμα, ωστόσο, παραμένει η Οκτωβριανή Επανάσταση.

Η **αντιφατικότητα** της θέσης του ρωσικού απολυταρχικό κράτος που το καθιστούσε **από τη μία "καθυστερημένο", παραγωγικά και πολιτικά, κοινωνικό σχηματισμό, ημιφεουδαρχικό, αλλά από την άλλη μέσα στην ιμπεριαλιστική αλυσίδα** (ως «αδύναμος κρίκος» της), σύμφωνα με την ανάλυση του Λένιν, σήμαινε και μια **διαρκή ιστορική αντίφαση ανάμεσα στην αντιδραστική και την επαναστατική χρήση του «Έθνους»**. Το «Έθνος» δηλαδή είχε **χειραφετητικό πρόσημο απέναντι στον ρωσικό απολυταρχισμό, αλλά αντιδραστικό ως προς το διεθνές ιμπεριαλιστικό καπιταλιστικό πλαίσιο, και σε σχέση με τη ρεαλιστική προοπτική μιας σοσιαλιστικής επανάστασης**. Αυτός είναι και ο λόγος που **μπορεί να βρει κανείς διαφορετικές διατυπώσεις στα λενινιστικά γραπτά** (που πάντα όμως ήταν ξεκάθαρα ως προς την **υπεροχή του ταξικού πάνω στο εθνικό**), και αυτός είναι, επίσης, ο λόγος που προκρίθηκε μια **σύνδεση του εθνικού με το ταξικό**. Πρόκειται για μια παραλλαγή του ερωτήματος για το αν πριν τη σοσιαλιστική επανάσταση *έπρεπε* να γίνει η αστικο-εθνική επανάσταση, άποψη με την οποία **τελικά συγκρούστηκε ο Λένιν**. Με ανάλογο τρόπο, το ερώτημα που τέθηκε είναι, αν το εθνικό όραμα στις καθυστερημένες ημιφεουδαρχικές κοινωνίες ήταν ιστορικά προοδευτικό σε σχέση με το «παλαιό καθεστώς», ή ιστορικά αντιδραστικό, σε σχέση με τη προοπτική της σοσιαλιστικής επανάστασης που ωρίμαζε στον διεθνοποιημένο ιμπεριαλισμό. Ήταν, ουσιαστικά, το ερώτημα για το αν *έπρεπε* να υπερισχύει, στην θετική ή αρνητική αξιολόγηση του εθνικού, ως κριτήριο **το στάδιο του διεθνούς ιμπεριαλισμού ή η υποδεέστερη θέση του εθνικού κοινωνικού σχηματισμού μέσα στο ιμπεριαλιστικό σύστημα**. Το επαναστατικό σκεπτικό προέκρινε **τη προσπάθεια**

πολιτικού και κοινωνικού μετασχηματισμού του εθνικού σε σοσιαλιστικό-λαϊκό, στους παραγωγικά και πολιτικά "καθυστερημένους" (χρησιμοποιώντας το κλασικό μαρξιστικό λεξιλόγιο) κοινωνικούς σχηματισμούς. Αυτή η πολιτική τακτική, ωστόσο, **δεν αναίρεσε την τάση υποταγής που επιφέρει το έθνος-κράτος**. Σε όλη αυτή την περίοδο κεφαλαιοκρατικής ανάπτυξης και κρίσης, **το Έθνος σταδιακά ταυτίζεται με το Κράτος σε ένα Έθνος-Κράτος**, και αποκτά παγιωμένο περιεχόμενο υπέρ της άρχουσας τάξης, με την οργανωμένη λειτουργία των κρατικών μηχανισμών που κατασκευάζουν την ιστορία του Έθνους-Κράτους ως φυσικό πεπρωμένο και διαχέουν στην κοινωνία την αντίληψη πως το συμφέρον της άρχουσας τάξης ταυτίζεται με το αγροτικό, το εργατικό και ευρύτερα το γενικό συμφέρον.

Για τον Benedict Anderson, τη περίοδος αυτή, με κύριο άξονα τον ευρωπαϊκό χώρο, ηγεμονεύει το *δεύτερο κύμα εθνικισμού*, στο **μοντέλο του επίσημου εθνικισμού, από τα μέσα 19ου μέχρι το δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο**. Το ονομάζουμε μοντέλο B, περίπου στο δεύτερο στάδιο εδραίωσης της κεφαλαιοκρατίας.

Τρίτο Στάδιο (τριτογενοποίηση της παραγωγής, 3 βιομηχανική επανάσταση και ολοκληρωτικός καπιταλισμός). Σε αυτό το στάδιο, έχει γενικά ολοκληρωθεί στις ανεπτυγμένες καπιταλιστικές χώρες ο μετασχηματισμός του έθνους σε έθνος-κράτος, η ταύτιση δηλαδή του εθνικού συμφέροντος με τα αστικά συμφέροντα στο πλαίσιο του αστικού έθνους-κράτους. **Ιστορικά υπερिशχύει η τάση υποταγής του «εθνικού» έναντι της τάσης χειραφέτησης**. Στις ανεπτυγμένες καπιταλιστικές χώρες, **πιο πολύ από ποτέ ο «πατριωτισμός» είναι εκ των πραγμάτων «εθνικισμός»**, και το εθνικό συναίσθημα σημαίνει τη συναισθηματική προσκόλληση με τα συμφέροντα μιας εθνικής αστικής τάξης και της καπιταλιστικής παραγωγικής δομής της. Αυτό συχνά εκφράζεται ως **αναπόληση μιας εθνικής, εδαφικής βιομηχανικής αστικής τάξης έναντι της πολυεθνικής, αποεδαφικοποιημένης χρηματοπιστωτικής αστικής ηγεμονίας που χαρακτηρίζει το στάδιο αυτό**. Εμφανίζεται έτσι ένας "νέος πατριωτισμός" που προβάλλει την ανάγκη ανάπτυξης του «παραγωγικού εθνικού βιομηχανικού» έναντι του «παρασιτικού χρηματοπιστωτικού» και του νομαδικού πολυεθνικού κεφαλαίου. Πρόκειται για μια **τάση υποταγής στο ένδοξο καπιταλιστικό παρελθόν**, που προβάλλεται φετιχιστικά ως τάση χειραφέτησης σε σχέση με το καπιταλιστικό παρόν. Μια τάση, δηλαδή, **επιστροφής στο πρώτο μοντέλο, του λαϊκού εθνικισμού ενάντια σε απολυταρχίες, και στο δεύτερο μοντέλο στην αρχή εθνοκρατικής εκβιομηχάνισης**. Κατά τον ίδιο τρόπο, αυτή η εθνικιστική αναδίπλωση στο εγχώριο βιομηχανικό κεφάλαιο έναντι του διεθνικού χρηματοπιστωτικού, αποτελεί αντίδραση στη μείωση των βαθμών ελευθερίας των εθνών-κράτων στον ολοκληρωτικό καπιταλισμό των διακρατικών ολοκληρώσεων, και νοσταλγεί τη προηγούμενη περίοδο της εθνικά-εδαφικά προσδιορισμένης κοινοβουλευτικής δημοκρατίας, που αποφάσιζε με λιγότερες δέσμιες αρμοδιότητες καθορισμένες από τα διακρατικά και υπερκρατικά κέντρα λήψης αποφάσεων.

Ωστόσο, το πιο ειδικό ερώτημα που τίθεται έντονα σήμερα, είναι τί χειραφετητικό πρόσημο έχει το Έθνος σε χώρες της ημιπεριφέρειας και της περιφέρειας του κεφαλαιοκρατικού συστήματος, σε συνθήκες ολοκληρωτικού καπιταλισμού. Σε τέτοιες χώρες, όπως η Ελλάδα, που ανήκει στην **περιφέρεια του πυρήνα** της κεφαλαιοκρατίας (Ε.Ε, ανεπτυγμένος δυτικός καπιταλισμός), έχουμε τριτογενοποίηση της παραγωγής χωρίς αυτό να έχει συμβεί με την οργανική μετάβαση από το δευτερογενή στον τριτογενή τομέα μέσω αυτοματοποίησης του

πρώτου, χωρίς αυτό να σημαίνει δηλαδή υπεροχή σε σχέση με τις χώρες του «πυρήνα» στους δείκτες ανταγωνιστικότητας. Στις χώρες αυτές, **επικρατεί σε τελική ανάλυση το αντιδραστικό πρόσημο του εθνικού προσδιορισμού, το πρόσημο δηλαδή που χαρακτηρίζει συνολικά το έθνος-κράτος στον ολοκληρωτικό καπιταλισμό.** Η πάλη για εθνικό παραγωγικό βιομηχανικό κεφάλαιο έναντι του ευρωπαϊκού και διεθνούς χρηματοπιστωτικού κεφαλαίου, εκφράζει τα συμφέροντα μερίδων της εγχώριας αστικής τάξης που προβάλλονται ως εθνικά-γενικά συμφέροντα των Ελλήνων, όχι όμως και τα συμφέροντα συνολικά της ελληνικής σύγχρονης αστικής τάξης, άρα και του σύγχρονου αστικού ελληνικού-έθνους κράτους. Για το λόγο αυτό το χρηματοπιστωτικό κεφάλαιο και το βιομηχανικό, παρά την αντίθεσή τους, πρέπει να καταλήξουν σε έναν «συμβιβασμό». Ο εθνικός προσδιορισμός δεν έχει καν τον αντιφατικό χειραφετητικό χαρακτήρα του έθνους την περίοδο της εκβιομηχάνισης, **γιατί δεν υπάρχει κάποια κυρίαρχα προοδευτική, σε σχέση με ημιφεουδαρχικά κατάλοιπα και απολυταρχικές τους δομές,** βιομηχανική ελληνική αστική τάξη που προτάσσει μια κοινοβουλευτική-δημοκρατική πολιτική. Ο πατριωτικός λόγος, σε όλες τις χώρες του καπιταλιστικού πυρήνα και στις χώρες της ημιπεριφέρειας, όλο και περισσότερο ακόμη και στις χώρες τις περιφέρειας στο σύγχρονο στάδιο του καπιταλισμού, **δεν μπορεί να «συνδεθεί» με μια ταξική στρατηγική, όσο και αν προσπαθούν κάτι τέτοιο οι πολιτικά δρώντες,** και τείνει να επικαλυφθεί από την ταύτισή του με τον εθνοκρατικό λόγο.

Σήμερα, κόντρα τόσο στον αφηρημένο πατριωτισμό όσο και τον αφηρημένο διεθνισμό, είναι αναγκαία μια γραμμή συγκεκριμένων πολυεθνικών κοινοτήτων αγώνα και κοινωνικών συγκροτήσεων, που δεν είναι ιστορικά πρωτόγνωρη, αν και είναι ιστορικά ηττημένη, όπως άλλωστε, σε τελική ανάλυση, οι επαναστατικές διαδικασίες του παρελθόντος.

4. Το αίτημα της «Εθνικής Ανεξαρτησίας» και η συνειδητή υπαγωγή καπιταλιστικών κρατών στις διακρατικές ολοκληρώσεις

Παρά τη μεγάλη τακτική χρησιμότητά του διάφορες ιστορικές περιόδους και σε συγκεκριμένες κοινωνικοοικονομικές συνθήκες (βλ. το προηγούμενο σημείο 3), το αίτημα της «εθνικής ανεξαρτησίας» είναι **πάντα ψευδές, και είναι, ειδικά, πάρα πολύ ψευδές όταν έχει εγκαθιδρυθεί έθνος-κράτος.** Γιατί κάθε έθνος-κράτος αναγνωρίζεται με διεθνή συμφωνία σε σχέση με το σύστημα εθνών-κρατών, και εκφράζει τα συμφέροντα διαφόρων αστικών τάξεων σε ένα σημείο ισορροπίας τους. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η χάραξη των συνόρων, που είναι πάντα σχεσιακή, σε σχέση με άλλα έθνη-κράτη, διακρατική συγκυριαρχία. **Το έθνος-κράτος είναι μια κοινωνική σχέση, προς το εσωτερικό και προς το εξωτερικό.** Σχεσιακές είναι και οι οικονομικές και πολιτικές αλλά και οι πολιτισμικές όψεις μιας χώρας. Δεν υπάρχει λοιπόν «εθνικά ανεξάρτητο» κράτος, ούτε δυνατότητα αυτού, παρά υπάρχει πράγματι συγκροτημένη εθνοκρατική μονάδα με ταξική κυριαρχία, πάρα σε σχέση με άλλες μονάδες στο διεθνές σύστημα. Η μόνη περίπτωση που το αίτημα της «εθνικής ανεξαρτησίας» έχει νόημα, είναι η περίπτωση κατά την οποία **μια εθνοτική ομάδα δίχως κράτος ή απέναντι σε ένα κράτος, συγκρούεται και διεκδικεί την ίδρυση ενός (δημοκρατικού) έθνους-κράτους** (περιπτώσεις απολυταρχίας, ξένης κατοχής-αποικιοκρατίας). Τότε αναγνωρίζεται πράγματι μια «εθνική ανεξαρτησία» της εθνοτικής αυτής ομάδας ως διακριτής εθνοκρατικής μονάδας, **μια «εθνική κυριαρχία»** που είναι όμως

στη πραγματικότητα όπως είπαμε **σχετική**, μέσα σε ένα διεθνοκρατικό σύστημα αναγνώρισης, αποτελώντας, υπό καπιταλιστικές σχέσεις παραγωγής, **το μέσο κοινωνικής συνοχής και ηγεμονίας μιας αστικής κυριαρχίας**.

Δεύτερον, ακόμα και αν **λανθασμένα** ταυτίζαμε την απώλεια *βαθμών ελευθερίας* εθνοκρατικής πολιτικής με την απώλεια/κατάργηση εθνικής ανεξαρτησίας/κυριαρχίας, προβάλλοντας το αίτημα της «εθνικής ανεξαρτησίας» ενάντια σε κάθε «οικονομικό εκβιασμό» μηχανισμών όπως η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα απέναντι στην ελληνική κυβέρνηση, **θα ταυτίζαμε έτσι το εθνικό κράτος και την κυβέρνηση με την κοινωνία**. Γιατί, μιλώντας για «Εθνική Ανεξαρτησία», θεωρούμε το κράτος και την κοινωνία από κοινού ένα Έθνος, που ως ενιαία οντότητα υπάρχει στο διεθνές σύστημα. Στις ακρατικές εθνοτικές ομάδες που βρίσκονται σε νομαδική κατάσταση, μπορούμε να μιλάμε για «εθνική ανεξαρτησία» με το σχεσιακό όρο για τον οποίο έχουμε μιλήσει και υπό τη προοπτική της ίδρυσης έθνους-κράτους, αφού **ακριβώς επειδή δεν υπάρχει ακόμα έθνος-κράτος** παρά μόνο ακρατική εθνοτική ομάδα, **δεν υπάρχει η διάκριση κρατους-κοινωνίας, κρατικής κυβέρνησης-κυβερνώμενων**. Κατά τον ίδιο τρόπο, δεν μπορούμε να μιλάμε για «ανάκτηση της νομισματικής πολιτικής» στα χέρια του Έθνους, με την επιστροφή σε εθνικό νόμισμα. Γιατί έτσι πάλι παραβλέπουμε ότι, **αυτός που «ανακτά» τη νομισματική πολιτική δεν είναι το «Έθνος» αλλά το έθνος-κράτος (και η κυρίαρχη τάξη μέσω των εκπροσώπων της)**, σε διάκριση από την κοινωνία, **που δεν καθορίζει σε τίποτα τη νομισματική πολιτική**. Με άλλα λόγια, όταν τα πρώτα χρόνια Σημίτη “είχαμε εθνικό νόμισμα”, δεν το είχαμε “εμείς”, ώστε να το “χάσουμε” και άρα να μιλήσουμε για απώλεια **“εθνικής” κυριαρχίας**.

Ως προς τη θέση του ελληνικού καπιταλισμού, μολονότι το ζήτημα μένει να εξειδικευτεί από εμάς, με βάση όλα τα προηγούμενα συνεδριακά και μη ντοκουμέντα νΚΑκαι ΝΑΡ, παρά την υποβάθμιση του ελληνικού καπιταλισμού, αυτός δεν είναι εξαρτημένος, αλλά σε ενδιάμεση θέση, ανήκει στο καπιταλιστικό κέντρο του κόσμου, και έχει αναπτύξει ιστορικά ιμπεριαλιστικά χαρακτηριστικά, από την εποχή της “Μεγάλης Ιδέας” του Ελ.Βενιζέλου μέχρι την επενδυτική δραστηριότητα στα Βαλκάνια και την Αφρική του ελληνικού κεφαλαίου, πέρα από σημαντικά ελληνικά κεφάλαια με παγκόσμια ακτινοβολία όπως το εφοπλιστικό, το κατασκευαστικό και το φαρμακευτικό. Σε τέτοιες χώρες, όπως η Ελλάδα, που ανήκει στην **περιφέρεια του κέντρου** της κεφαλαιοκρατίας (Ε.Ε, ανεπτυγμένος δυτικός καπιταλισμός), στο **κέντρο** των Βαλκανίων και σε **ενδιάμεση** θέση στο παγκόσμιο κεφαλαιοκρατικό σύστημα, η **συνισταμένη των τριών αυτών διαφορετικών θέσεων στα τρία διαφορετικά συστήματα αναφοράς** φέρνει τον ελληνικό καπιταλισμό, σε τελική ανάλυση, **στον πρώτο καπιταλιστικό κόσμο**, αν και στις παρυφές του.

Στην Ελλάδα έχουμε τριτογενοποίηση της παραγωγής με βάση σύγχρονες παραγωγικές δυνάμεις και παραγωγικές σχέσεις, χωρίς αυτό να έχει συμβεί με την οργανική μετάβαση από το δευτερογενή στον τριτογενή τομέα μέσω αυτοματοποίησης του πρώτου-ιδιορρυθμίας που εξηγείται, σε πρώτο επίπεδο, από το νόμο της ανισόμετρης ανάπτυξης, σε δεύτερο επίπεδο από τις ιδιαίτερες ιστορικές συνθήκες ανάπτυξης του ελληνικού καπιταλισμού, όπως έχουν αναλυθεί και από την οργάνωσή μας. Στους κοινωνικούς σχηματισμούς τέτοιας και ανώτερης καπιταλιστικής ανάπτυξης, **επικρατεί σε τελική ανάλυση το αντιδραστικό πρόσημο του εθνικού προσδιορισμού, το πρόσημο δηλαδή που χαρακτηρίζει συνολικά το έθνος-κράτος στον ολοκληρωτικό καπιταλισμό**, όπως φάνηκε αντικειμενικά από τη

νοηματοδότηση του πατριωτικού λόγου στην Ελλάδα τα χρόνια της κρίσης (ΣΥΡΙΖΑΝΕΛ, ΛΑΕΠΑΜ κ.α), όχι απλά για λόγους αδυναμίας δικής μας πολιτικής παρέμβασης, που ΑΝ ηγεμονεύαμε το εθνικό τα πράγματα θα ήταν διαφορετικά, αλλά για υλικούς, κοινωνικοταξικούς λόγους. Η πάλη για εθνικό παραγωγικό βιομηχανικό κεφάλαιο έναντι του ευρωπαϊκού και διεθνούς χρηματοπιστωτικού κεφαλαίου, εκφράζει τα συμφέροντα μερίδων της εγχώριας αστικής τάξης που προβάλλονται ως εθνικά-γενικά συμφέροντα των Ελλήνων, όχι όμως και τα συμφέροντα συνολικά της ελληνικής σύγχρονης αστικής τάξης, άρα και του σύγχρονου αστικού ελληνικού-έθνους κράτους. Για το λόγο αυτό το χρηματοπιστωτικό κεφάλαιο και το βιομηχανικό, παρά την αντίθεσή τους, πρέπει να καταλήξουν σε έναν «συμβιβασμό». Ο εθνικός προσδιορισμός δεν έχει καν τον αντιφατικό χειραφετητικό χαρακτήρα του έθνους την περίοδο της εκβιομηχάνισης, **γιατί δεν υπάρχει κάποια κυρίαρχα προοδευτική, σε σχέση με ημιφεουδαρχικά κατάλοιπα και απολυταρχικές τους δομές, βιομηχανική ελληνική αστική τάξη που προτάσσει μια κοινοβουλευτική-δημοκρατική πολιτική.** Ο πατριωτικός λόγος, σε όλες τις χώρες του καπιταλιστικού πυρήνα και στις χώρες της ημιπεριφέρειας, **δεν μπορεί να «συνδεθεί» με μια ταξική στρατηγική, όσο και αν προσπαθούν κάτι τέτοιο οι πολιτικά δρώντες, και τείνει να επικαλυφθεί,** καθώς φτάνει κοντά στην κατάκτηση της (κυβερνητικής) εξουσίας, **από τον εθνικισμό.**

Με βάση, όμως, όλα τα επίπεδα ανάλυσης που προαναφέραμε, υπάρχουν και ιδιαίτερες, εξαιρετικές περιπτώσεις. Σε περιπτώσεις εθνοτικών ομάδων δίχως κράτος, όπως οι Κούρδοι, φαίνεται η δυνατότητα και σήμερα να συνδεθεί, ως εξαίρεση στον γενικό κανόνα, το εθνικό με το ταξικό. Στις περιπτώσεις, για παράδειγμα, των Κούρδων, των Παλαιστίνιων, των Ανατολικών Ουκρανών, της Λατινικής Αμερικής κ.α, φαίνεται πως μπορεί να δοκιμαστεί τακτικά ακόμα και στην εποχή του ολοκληρωτικού καπιταλισμού η συμμετοχή σε ένα ευρύτερο κοινωνικό-λαϊκό μέτωπο εθνικοαπελευθερωτικού προσανατολισμού, όταν οι συγκυρίες του δίνουν συγκρουσιακά και εργατικά χαρακτηριστικά, συχνά απέναντι στην επιθετικότητα του δυτικού, και όχι μόνο, καπιταλισμού. Σε τέτοιες συνθήκες, φαίνεται πως μπορεί να δοκιμάζεται η συμμετοχή σε ένα εθνικοαπελευθερωτικό μέτωπο που κρίνεται αντικαπιταλιστικής κατεύθυνσης, **από σκοπιά ωστόσο μιας πολιτικής παρέμβασης πολυ-εθνικού και ταξικού προσανατολισμού, ώστε να υπάρχουν πιθανότητες ρήξης και μετασχηματισμού τάσεων εντός του.** Όμως, η εξέλιξη της ιστορίας και με τους Κούρδους, και με τους Παλαιστίνιους, ακόμη και με την Ανατολική Ουκρανία ως περίπτωση διάσπασης της κρατικής κυριαρχίας, δείχνει πως η ηγεμονία ταξικών-εργατικών ιδεών σε κάθε είδους εθνικό μέτωπο μοιάζει, στη σημερινή εποχή, από ιδιαίτερα δύσκολη, και διαψεύδεται επανειλημμένως. Στην περίπτωση των Κούρδων, φαίνεται να επιβιώνει το πρώτο μοντέλο του «λαϊκού πατριωτισμού», ωστόσο, σε σημερινές συνθήκες διεθνοποιημένου καπιταλισμού, αυτό φαίνεται να σημαίνει την ηγεμόνευση του πατριωτικού αισθήματος από το διεθνοποιημένο αστικό (ΗΠΑ-NATO), όταν το πατριωτικό δεν προσλαμβάνει γρήγορα ταξικό πρόσημο και δεν γενικεύεται διεθνιστικά, αντί να μένει κλεισμένο στις αυτοαναφορικές εθνικές αφηγήσεις. Επιπλέον, άλλες γραμμές που εκφράστηκαν και εκφράζονται στο Κομπανί και Ροζάβα, σχετικά ανεξάρτητα από τις συμμαχίες που επιλέγουν, προβάλλουν ένα διαφορετικό πολυεθνικό μοντέλο κοινότητων, μεταβαίνοντας από μια πιο παραδοσιακή μαρξιστική-λενινιστική-μαοϊκή λογική, σε μια διαφορετική αντίληψη πιο ελευθεριακή και κοινοτιστική¹.

1 Βλ το βιβλίο του Οτσαλάν για το Δημοκρατικό Φεντεραλισμό, <http://www.freeocalan.org/wp-content/uploads/2012/09/Ocalan-Democratic-Confederalism.pdf>.

Η ομοιότητα λοιπόν με το πρώτο μοντέλο του λαϊκού εθνικισμού είναι αναλυτικά χρήσιμη, αλλά αναχρονιστική, αν δεν λάβει κανείς υπόψη την τομή του σύγχρονου σταδίου της κεφαλαιοκρατίας. Όσον αφορά τη σύγκριση της ουκρανικής περίπτωσης με το δεύτερο στάδιο κεφαλαιοκρατικής περιοδολόγησης, δεν είναι τυχαίο που η ανατολική Ουκρανία, πηγή της αντίστασης στην υπάρχουσα πολιτική εξουσία, έχει τις πιο ανεπτυγμένες βιομηχανικές ζώνες στη χώρα, ενώ το κομμάτι της δυτικής Ουκρανίας έχει πιο ανεπτυγμένο το κομμάτι των υπηρεσιών και το δυτικόφιλο ιστορικό μπλοκ. Σίγουρα, στις συνθήκες του σύγχρονου καπιταλισμού, και με δεδομένη στην Ουκρανία την προϋπαρξή μιας διαδικασίας επίσημης και συστηματικής ταύτισης του έθνους με το Κράτος παρά τη σχετική τους απόκλιση στο επίπεδο των εθνοτικών ομάδων, το ταξικό στοιχείο ασφυκτιά κάτω από τη σημαία του Έθνους της «Νέας Ρωσίας».

Αναχρονιστική είναι και η εφαρμογή των παραδοσιακών σχημάτων κατανόησης του “εθνικού” και της “εξάρτησης” στην περίπτωση των διακρατικών ολοκληρώσεων, η “θεωρία της εξάρτησης” αδυνατεί να τοποθετεί, αφού την εποχή που γεννήθηκε δεν υπήρχαν κάτι διακρατικές ολοκληρώσεις. Η ένταξη ενός κράτους-μέλους στην Ε.Ε, αν και εξαναγκασμένη από ιστορικές συνθήκες, είναι σκόπιμη και συνειδητή, και δεν μπορεί να περιγραφεί με όρους εξάρτησης. Διαφορετικά καταλήγουμε να πούμε ότι κάθε έθνος-κράτος που έχει εκχωρήσει το νόμισμά του, από την Ελλάδα μέχρι την Ιταλία, τη Γαλλία κ.ο.κ, έχει υποστεί “απώλεια εθνικής κυριαρχίας” σε μια σχέση “εξάρτησης”. Δεν πρόκειται καν για “εξάρτηση νέου τύπου” και “νεοαποικιοποίηση”. Η έννοια της **υπαγωγής** μπορεί να περιγράψει τη συνειδητή υπαγωγή ενός καπιταλισμού σε μια διακρατική καπιταλιστική ολοκλήρωση, όπου σταθμίζει σε μια ανταλλαγή τί δίνει και τί παίρνει από αυτήν, και επιλέγει, λ.χ, να εκχωρήσει νόμισμα ώστε να βρίσκεται σε ένα ευρύτερο συγκρότημα άμυνας/ασφάλειας των επενδύσεων και του τραπεζικού του συστήματος. Από τα ελληνικά μετρό που φτιάχτηκαν με συγχρηματοδότηση ΕΣΠΑ (που δεν είναι παρά λεφτά των ευρωπαίων φορολογούμενων), μέχρι τις διάφορες ευρωπαϊκές επιχορηγήσεις (από τα Κέντρα Ψυχικής Υγείας μέχρι μικρομάγαζα κ.α) και τα διακρατικά όργανα καταστολής στον ενιαίο ευρωπαϊκό χώρο, οι υποδομές του ελληνικού κράτους εκσυγχρονίστηκαν ισχυροποιώντας το κεφάλαιο ενάντια στην εργασία (η οποία πήρε ψίχουλα αναδιανομής του πλούτου), ενώ η “αποβιομηχανισμός του” επιταχύνθηκε μεν, ήταν αναπόφευκτη δε σε μεγάλο βαθμό, και εκτός ευρωπαϊκής ένωσης, αν ο ελληνικός καπιταλισμός δεν κατάφερνε να ανταγωνιστεί τις σύγχρονες εξαγωγικές δυνάμεις στη διεθνοποιημένη αγορά.

Η υπαγωγή στην Ε.Ε ή και τα Μνημόνια, δηλώνει λοιπόν τη συνειδητή ένταξη ενός έθνους-κράτους σε ένα ευρύτερο σύνολο που συνεπάγεται μια ανισότιμη ανταλλαγή στη μορφή “όφελος-κόστος”, συνειδητή επιλογή της αστικής τάξης με αναπροσαρμογή της εθνοκρατικής κυριαρχίας σε οικονομικό, πολιτικό, στρατιωτικό επίπεδο προς όφελος της ταξικής της κυριαρχίας, ακόμη και αν αυτή η ανταλλαγή σημαίνει **συνειδητή και σταθμισμένη εκχώρηση της άσκησης** βασικών κυριαρχικών δικαιωμάτων (και **όχι** εκχώρηση της “κυριαρχίας”, στο βαθμό που **υπάρχει** κράτος, μόνο η **άσκηση** κυριαρχικών δικαιωμάτων εκχωρείται). Το πιο τρανό παράδειγμα ήταν το ΝΑΙ στο δημοψήφισμα από την αστική τάξη και η στοχοποίηση του ΟΧΙ, όχι ως ψήφου Grexit αλλά ως ευρωσκεπτικιστικής ψήφου σχετικής αβεβαιότητας. Η ελληνική αστική τάξη, ενώ θα συζητούσε το ζήτημα του νομίσματος, δεν διαπραγματεύεται το ζήτημα της Ε.Ε και των Μνημονίων, και επιλέγει

σταθερά να λέει ΝΑΙ σε αυτήν, ακριβώς επειδή δεν είναι, τελικά, εξαρτημένη, παρά τους διακρατικούς ελέγχους των δανειστών και τη διαπραγμάτευση ξένου-εθνικού κεφαλαίου για τα περιεχόμενα των αναδιαρθρώσεων από διαφορετικές θέσεις ισχύος.

5. Πολυεθνική κυριαρχία των λαών: μερικά παραδείγματα

Σε αυτό το κομμάτι δε γίνεται απλά μία παράθεση στοιχείων για τα κράτη όπου συνυπάρχουν πολλές διαφορετικές εθνοτικές ομάδες, ούτε ανάλυση της αστικής στρατηγικής πάνω στο εθνικό ζήτημα και την κρατική υπόσταση των εθνών, αλλά παρουσίαση παραδειγμάτων που έρχονται σε αντίθεση με την κυρίαρχη αντίληψη περί αντικειμενικής εξέλιξης των κοινωνιών σε Έθνη-Κράτη, με ένα κυρίαρχο Έθνος και συνεχή καταπίεση των μειονοτήτων. Έτσι δεν έχει ιδιαίτερη σημασία σε αυτό το σημείο η ανάλυση των ιστορικών συνθηκών που οδήγησαν στη δημιουργία κρατών έξω από την κυρίαρχη νόρμα (του ευρωπαϊκού ιστορικά μοντέλου), αλλά στις **δυνατότητες** που αντικειμενικά δημιουργούνται, από την ύπαρξη τους ως τέτοια, για την πολυεθνική συγκρότηση του λαού, για εθνότητες εντός της ίδιας χωρικής-εδαφικής επικράτειας χωρίς σχέσεις κυριαρχίας μεταξύ τους, **για την παραγωγή νέων πολιτικών σωμάτων έξω και απέναντι στο Κράτος και το Κεφάλαιο**. Σημαντικό στοιχείο για την παρακάτω ανάλυση είναι η παραδοχή ότι δεν αποτελούν όλα τα κράτη με περισσότερες από μία εθνότητες στο εσωτερικό τους πολυεθνικά κράτη, αλλά υπάρχουν και τα Κράτη-Έθνη, όπως για παράδειγμα οι Η.Π.Α., όπου στην πραγματικότητα η έννοια του έθνους, αν και δημιουργήθηκε από διαφορετικές εθνότητες μεταναστών, έχει αποκτήσει νόημα και υλική υπόσταση μετά από τη δημιουργία της κρατικής οντότητας της χώρας και αξονίζεται γύρω από αυτή με αποτέλεσμα η ίδια του η ύπαρξη να περιορίζει την πολιτισμική-πολιτική διαφορετικότητα των εθνοτήτων.

Σοσιαλιστικές Επαναστάσεις: ΕΣΣΔ και Γιουγκοσλαβία

Είναι γνωστό ότι η ΕΣΣΔ ήταν ένα κράτος **χωρίς εθνικό προσδιορισμό στο όνομά του**. Όπως επίσης και ότι, ως **πολυεθνική συνομοσπονδία**, αρχικά επέλυσε με γενικά προοδευτικό τρόπο τις εθνοτικές και πολιτισμικές συγκρούσεις στη βάση του κοινού ταξικού κριτηρίου διευθέτησής τους, όπως παραδέχτηκε αργότερα μέχρι και η Hannah Arendt (που μίλησε για το σοβιετικό και ναζιστικό “ολοκληρωτικό σύστημα”), παρότι τελικά ανέκαμψε ο μεγαλορωσισμός, και τελικά οξύνθηκαν οι διάφορων ειδών εθνικοί ανταγωνισμοί, ειδικά μετά την κατάρρευση. Το ερώτημα είναι, γιατί αυτή η πολύτιμη εμπειρία έχει απωθηθεί στο ασυνείδητο της φιλοσοβιετικής αριστεράς. Η απάντηση είναι απλή: γιατί δεν ταιριάζει στα χοντροκομμένα εθνικοαπελευθερωτικά της σχήματα, και γιατί της αρκεί να μένει σε προσδιορισμούς του τύπου “ΕΣΣΔ, η πατρίδα του σοσιαλισμού”. Με όλες τις αντιθέσεις και τις αντιφάσεις του, θα μπορούσαμε να προσθέσουμε εδώ το παράδειγμα της πολυεθνικής συγκρότησης της σοσιαλιστικής Γιουγκοσλαβίας, με τους εθνικισμούς της να αναζωπυρώνονται για υλικούς λόγους, όταν η αδυναμία αποτελεσματικού κεντρικού και δημοκρατικού-αυτοδιαχειριστικού σχεδιασμού στην υλική παραγωγή και κατανάλωση επέτεινε τον ανταγωνισμό μεταξύ των εθνοτήτων, που είχαν διαφορετικές και άνισες κοινωνικές προσβάσεις στον πλούτο και θέσεις στον καταμερισμό εργασίας.

Βολιβία

Η Βολιβία είναι ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα πολυεθνικού κράτους, ενώ παράλληλα η ιστορία της σε συνδυασμό με την τωρινή κατάσταση της χώρας την καθιστούν μία χρήσιμη πηγή στοιχείων και συμπερασμάτων. Πρώτον, όπως και οι υπόλοιπες χώρες της Νότιας Αμερικής έχει προκύψει (με μικρές διαφοροποιήσεις όσον αφορά τα σύνορα) από τις παλιές διοικητικές περιφέρειες των αποικιοκρατών (ισπανικές οικονομικές ζώνες), ενώ ο πληθυσμός της αποτελείται κυρίως από ιθαγενείς, απόγονους αναμίξεων Ισπανών και αυτόχθονων και σημαντική αριθμητικά μειοψηφία αποτελούν οι λευκοί. Επίσημη γλώσσα του Κράτους είναι τα Ισπανικά, αλλά οι γλώσσες των ιθαγενών είναι κρατικά αναγνωρισμένες και χρησιμοποιούνται ακόμα και σήμερα από τους ίδιους. Το μεγάλο ενδιαφέρον με αυτή την περίπτωση βρίσκεται όχι μόνο στη συμβίωση τόσο διαφορετικών πολιτισμών, αλλά στον τρόπο με τον οποίο οι διάφορες εθνοτικές ομάδες οι οποίες κατοικούν εντός του ίδιου εδάφους παρά τις ιστορικές τους διαφορές που πολλές φορές έφτασαν στο επίπεδο των ένοπλων συγκρούσεων, κατάφεραν σε πρώτο βαθμό να αναμιχθούν παράγοντας ακόμα πιο ενδιαφέρουσες περιπτώσεις πολιτισμικής διαφοροποίησης και σε δεύτερο να συνυπάρχουν μέχρι και σήμερα, ξεπερνώντας τις αντιπαραθέσεις του παρελθόντος. Έτσι έχει δημιουργηθεί ένας πολυεθνικός λαός με μεγάλες διαφοροποιήσεις στο εσωτερικό του αλλά και μεγάλη συνοχή. Επίσης από το 2009 επί προεδρίας Έβο Μοράλες το ίδιο το Σύνταγμα της χώρας την αναγνωρίζει ως ένα *Πολυεθνικό (plurinational) Κράτος που δίνει ίσα πολιτειακά δικαιώματα σε 38 φυλές*, κάτι που μπορεί να αποτελέσει θετικό παράδειγμα ως προς το πολιτικό περιεχόμενο για την αντικαπιταλιστική πρωτοπορία, αν πάψει να βλέπει στις διεργασίες της Λατινικής Αμερικής το παράδειγμα “κοινοβουλευτική κυβέρνηση+λαϊκό κίνημα χέρι χέρι οδηγούν στο σοσιαλισμό”, και δει τις κοινωνικές διαδικασίες ως προς τις μορφές οργάνωσης και τα περιεχόμενα που ξεπερνάνε την ίδια την κίνηση κυβέρνησης και κράτους.

Ινδία- Σρι Λάνκα

Η Ινδία είναι ομόσπονδο Κράτος το οποίο περιέχει πάνω από 2000 διαφορετικές εθνοτικές ομάδες. Οι διαφοροποιήσεις αυτές εμφανίζονται στο κομμάτι των θρησκειών, των γλωσσών, αλλά και στις πολιτικές εκπροσωπήσεις. Ένα αρκετά ενδιαφέρον σημείο όσον αφορά την πολυεθνική συγκρότηση του ινδικού κράτους είναι ότι αν και συνήθως στο εσωτερικό των πολιτειών της κυριαρχεί μία εθνοτική ομάδα, είναι αρκετά συχνές οι περιπτώσεις όπου στο ίδιο έδαφος συμβιώνει ένας τεράστιος αριθμός ανθρώπων διαφορετικών εθνικοτήτων χωρίς φαινόμενα βίας, αποκλεισμών κλπ.

Επιπλέον ενδιαφέρον παράδειγμα είναι και αυτό των Tamils, δηλαδή μίας εθνοτικής ομάδας Ινδών που έχουν ως έδαφος τη βόρεια Σρι Λάνκα και τη νότια Ινδία. Στην Ινδία, στα μέσα περίπου του προηγούμενου αιώνα είχαν ως άμεσο πολιτικό αίτημα και δομικό στοιχείο της ίδιας της πολιτικής τους συγκρότησης τη δημιουργία ανεξάρτητου κράτους. Αυτή η στοχοθεσία σε συνδυασμό με την αρχικά σκληρή αντιμετώπιση του ινδικού κράτους και την αδιαφορία για το ζήτημα τους είχε οδηγήσει σε βίαια ξεσπάσματα με στόχο το ινδικό κράτος και τις δυνάμεις καταστολής του. Τελικά σήμερα η αντιπαράθεση έχει σταματήσει και οι Tamils συνυπάρχουν με θετικούς όρους με τους υπόλοιπους λαούς της Ινδίας. Αντίθετα στη Λάνκα η διαμάχη με το Κράτος, και τους Sinhalese δηλαδή το κυρίαρχο έθνος είχε λάβει διαστάσεις εμφυλίου πολέμου, ενώ ακόμα και σήμερα συνεχίζεται η αιματοχυσία και η αντιμετώπιση τους ως πολίτες β' κατηγορίας. Στο βιβλίο *Crafting State-Nations* οι

συγγραφείς εντοπίζουν τη διαφοροποίηση μεταξύ των δύο περιπτώσεων στον τρόπο αντιμετώπισης των μειονοτήτων από τον κρατικό μηχανισμό. Στη Σρι Λάνκα οι Tamils όχι μόνο ήταν αποκλεισμένοι από τη στελέχωση του κρατικού μηχανισμού, αλλά ακόμα και από την παροχή των υπηρεσιών του αστικού Κράτους. Ταυτόχρονα η θρησκεία τους δεν ήταν αναγνωρισμένη και το ίδιο και η γλώσσα τους. Αντίθετα στην Ινδία εφαρμόστηκε τελείως διαφορετική πολιτική, καθώς η πολιτισμική τους παράδοση ήταν αναγνωρισμένη και οι ίδιοι μπορούσαν να στελεχώσουν και το Κράτος αλλά και με την πολιτειακή δομή της Ινδίας να μπορούν να επηρεάζουν την πολιτική κατάσταση της χώρας. Σε κάθε περίπτωση γίνεται φανερό πως είναι ακριβώς η κρατική πολιτική των αποκλεισμών που οδηγεί στις αντιπαραθέσεις των λαών και όχι κάποια παντοτινή και οριζόντια έχθρα μεταξύ τους.

Βοσνία-Ερζεγοβίνη

Αποτελείται κατά 50,11% από Βόσνιους, 30,78% από Σέρβους, 15,43% από Κροάτες και 2,73% από λοιπές εθνικότητες με κυρίαρχες αυτές των Ρομά και των Εβραίων.

Στο ζήτημα της θρησκείας το 50,7% του πληθυσμού είναι Ισλαμιστές, το 30,75% Χ.Ο. και το 15,19% Ρωμαιοκαθολικοί.

Η Βοσνία αποτελεί μία αρκετά ιδιαίτερη περίπτωση πολυεθνικού κράτους, καθώς στη σύγχρονη ιστορία της έχει στιγματιστεί από ένα βάρβαρο εμφύλιο πόλεμο, όπου οι εθνικές/θρησκευτικές διαφορές των πληθυσμών που την απαρτίζουν γιγαντώθηκαν. Ένα άλλο πολύ ενδιαφέρον στοιχείο είναι ότι οι εθνικές διαφορές προέρχονται κυρίως από τις θρησκευτικές κι έτσι δημιουργείται μια ιδιότυπη κατάσταση εθνοτικών ανταγωνισμών με παράδειγμα την αναγνώριση των Βόσνιων το 1970 από τις αρχές της Γιουγκοσλαβίας ως αυτών που «έχουν γεννηθεί Μουσουλμάνοι». Ακριβώς λόγω των ιστορικών διαφορών ανάμεσα στους πληθυσμούς που αποτελούν τη Βοσνία μετά τη διάλυση της Γιουγκοσλαβίας, αποκτούν πολύ μεγάλη σημασία οι στιγμές όπου ξεπερνιούνται τα φυλετικά μίσση και δημιουργούνται οι προϋποθέσεις για συνύπαρξη των λαών της. **Μία κατάσταση διαφορετική από την αναμενόμενη προέκυψε το 2014 κατά τη διάρκεια των μεγάλων αναταραχών, όπου οι διαδηλώσεις ενάντια στην ανεργία ξεκινώντας από μία μουσουλμανική περιοχή, την Τούζλα, προχώρησαν στις περιοχές των Σέρβων και των Κροατών.** Οι εξεγέρσεις αυτές ήρθαν σε αντίθεση, για πρώτη φορά σε τόσο μεγάλο βαθμό, όχι με τις υπόλοιπες εθνοτικές ομάδες της χώρας, αλλά με τις κυβερνήσεις (όλες όχι μόνο αυτή κάποιας περιοχής) και την Ευρωπαϊκή Ένωση, στοχεύοντας Κράτος και Κεφάλαιο με έντονο διεθνιστικό στίγμα. Παράλληλα εξαιτίας της ιδιαίτερης κατάστασης στην οποία βρίσκεται η Βοσνία, αποκτά σημασία το γεγονός ότι φάνηκε για πρώτη φορά καθαρά ότι το εθνικιστικό πρόγραμμα ανήκει κυρίως στο ντόπιο και ξένο κεφάλαιο και στις κυβερνήσεις με αποτέλεσμα να βλέπουμε για πρώτη φορά ανθρώπους και από τις τρεις εθνικότητες στην ίδια πλευρά των οδοφραγμάτων. Η Βοσνία αποτελεί ένα σημαντικό παράδειγμα για την αναγκαία πολυεθνική συγκρότηση του λαού, αφού η ίδια της **η ιστορία αποδεικνύει τόσο τις καταστροφικές συνέπειες του εθνικισμού και του εθνικού επεκτατισμού αλλά και τις δυνατότητες που δημιουργούνται από την από τα κάτω συνεργασία των λαών.**

Συμπέρασμα

Αν η τοποθέτηση στο (πολυ)εθνικό ζήτημα βασίζεται σε ορισμένα ιστορικά και μεθοδολογικά κριτήρια, καιρός είναι να κουβεντιάσουμε για αυτά, ξεπερνώντας τις αφηρημένες συζητήσεις και αντιπαραθέσεις. Και, επιπλέον, είναι καιρός να αναρωτηθούμε πώς θα μπορούσαμε να πετύχουμε μια πολυεθνική συγκρότηση των εκμεταλλευόμενων, έστω σπερματικά, μετρώντας κάποια βήματα, που είναι αναγκαία στο σήμερα. Και πώς θα μπορούσε να παραχθεί μια ταξική, πολιτική αλλά και πολιτισμική, μετα-εθνική συνοχή των διαφόρων εθνοτήτων, μια ελάχιστη συνοχή που θα επιτρέπει τον κοινό αγώνα επιτρέποντας και τις επιμέρους διαφοροποιήσεις και απαγορεύοντας ρατσιστικές και άλλες συμπεριφορές, εξασφαλίζοντας την αμοιβαία συνεργασία των από κάτω.

Λουμ. Ευαγγελία, Οργάνωση Σπουδάζουσας Αθήνας, Ο.Β Φιλοσοφικής

Οικον. Κώστας, Οργάνωση Σπουδάζουσας Αθήνας, Ο.Β ΕΜΠ 1.

Παρασκ. Χριστίνα, Οργάνωση Σπουδάζουσας Αθήνας, Ο.Β Υγείας.

Πέτ. Αγγελική, Οργάνωση Σπουδάζουσας Ξάνθης, Ο.Β Ξάνθης.

Ευστ. Γιάννης, Οργάνωση Νέων Εργαζομένων, Ο.Β Κέντρου 1.

Καραπ. Χρήστος, Οργάνωση Σπουδάζουσας Αθήνας, Ο.Β Γεωπονική.